

PROPOSTES PER A FER FRONT A LA SEQUERA I ESCASSETAT D'AIGUA A CATALUNYA

Document elaborat a partir de la Cimera Social per la Sequera Juny de 2023

La sequera que vivim avui dia a Catalunya no només és causa de la falta de pluges, sinó que també respon a una mala gestió de l'aigua que ve de lluny, enfocada a satisfer totes les demandes per a tots els usos i interessos que les requereixen sense planificar prèviament quanta aigua tenim i per a què la destinem. Això ens ha portat a no respectar els cabals ecològics dels cursos d'aigua, a sobre-explotar i contaminar les masses d'aigua superficials, subterrànies i costaneres i a deteriorar greument els ecosistemes aquàtics de gran valor ecològic com són els deltes, aiguamolls i el bosc de ribera, entre d'altres.

A mercè dels interessos d'un model agroramader intensiu, d'un model de gestió de l'aigua privat, mercantilista i lucratiu, i d'una producció industrial, minera, turística i d'energia hidroelèctrica acaparadora d'aigua, el respecte pels cabals ecològics, el bon estat de les masses d'aigua i la garantia del Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament es veuen greument compromesos. Això sumat a la falta de pluges i a la manca d'unes administracions públiques fortes i valentes davant la greu situació que patim ens aboca a una fallida del sistema hídic. L'aigua al nostre país és un bé públic i cal protegir-la i gestionar-la com a tal.

És per això que el 06 de maig de 2023 diferents col·lectius socials i ambientals, operadors públics d'aigua, organitzacions de regants i instituts de recerca de tot el territori català ens vam trobar a Girona a la Cimera Social per la Sequera per acordar propostes per a fer front a la situació de sequera i escassetat d'aigua a Catalunya. Aquest document de propostes s'ha acabat d'elaborar les setmanes posteriors a la cimera, recollint noves propostes i sensibilitats territorials. El següent document ha estat elaborat per Aigua és Vida, Aigua és Vida Girona, Associació per la Defensa i Estudi de la Natura (ADENC), Associació Mediambiental La Sínia, Associació de Municipis per l'Aigua Pública (AMAP), Associació de Naturalistes de Girona, Càritas, Comunitat de Regants de la Sèquia Monar, Diàspora Ebreca, Ecologistes en Acció, Enginyeria Sense Fronteres (ESF), Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes Catalans-Ecologistes de Catalunya (GEPEC-EdC), Greenpeace, Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB), Grup de Defensa del Ter (GDT), Institut Alt Empordanès per a la Defensa i Estudi de la Natura (IAEDEN Salvem l'Empordà), Institució de Ponent per a la Conservació i l'Estudi de l'Entorn Natural (IPCENA), Observatori de l'Aigua de Terrassa (OAT), Plataforma en Defensa de l'Ebre (PDE), Plataforma Stop Jocs Olímpics, Societat Orgànica, SOS Costa Brava, SOS Baix Llobregat i l'Hospitalet i SOS Vallès, i amb el suport de l'Institut Metròpoli (UAB), l'Institut de Diagnosi Ambiental i Estudis de l'Aigua - CSIC IDAEA i la Càtedra UNESCO de Desenvolupament Humà Sostenible (UdG).

Línies	Proposta
Pla Especial de Sequera	El Pla Especial de Sequera (PES) de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA), aprovat el 2020, és una bona eina per posar en marxa mesures de gestió i estalvi en funció de l'evolució de les reserves d'aigua. Tanmateix, considerem que conté mancances que volem abordar amb propostes concretes per a millorar-lo. En termes

Línies	Proposta
	generals, qualsevol normativa posterior al PES hauria de servir per a millorar-lo i no pas per a rebaixar les seves mesures i restriccions.
1	Aplicar en estat d'excepcionalitat el percentatge de reducció que contempla el PES en estat d'emergència per als usos recreatius per al cas del reg agrícola i la producció ramadera d'exportació, la producció industrial no bàsica i els usos turístics.
2	Determinar l'estat de sequera de les unitats d'explotació en base a les reserves pròpies i no en base a les reserves d'altres conques. Pel cas específic del Camp de Tarragona i la unitat del CAT i l'aqüífer plioquatèrni, l'estat de sequera no es pot determinar en base a les reserves provinents de l'Ebre.
3	Prohibir l'ús d'aigua potable per aquells usos que no requereixen d'aigua de qualitat potable (reg, neteja, certs usos industrials, construcció, etc.) en qualsevol dels estats que contempla el PES.
4	Sancionar als Ajuntaments que no disposen dels Plans d'Emergència municipals per Sequera, així com als que incompleixen els límits de la dotació municipal màxima per habitant i dia fixats pel PES.
5	Fer que els Plans d'Emergència municipals per Sequera siguin obligatoris per a tots els municipis de més de 5.000 habitants (es passaria de 64 municipis a 213) i acompanyar als municipis per a la seva elaboració.
6	Complir amb l'obligació que estableix el PES respecte a l'accés a la informació i transparència i que les actes del Comitè Permanent de la Sequera, l'Observatori de la Sequera, la Comissió Interdepartamental de la Sequera i de les reunions de les Unitats de Gestió de l'Emergència siguin públiques i accessibles per a la ciutadania.
7	Obrir la participació d'actors socials i persones expertes independents i representatives a l'Observatori sobre la Sequera. Fer públics els estudis encarregats per a fer front a la sequera i els estudis sectorials (per exemple, els de consum d'aigua del sector turístic).
8	Publicar en obert i amb actualitzacions mensuals les dades sobre el consum real dels municipis i dels grans consumidors, l'aplicació de les mesures posades en marxa a cada municipi, els consums per sectors a a escala municipal, i la seva evolució històrica. Publicar també les dades sobre el consum i el percentatge de reducció del reg agrícola, usos ramaders i usos recreatius que controla directament l'ACA.

Línies	Proposta
9	Descartar els transvasaments entre conques i les interconnexions de xarxes. Impedir per llei el transvasament de l'Ebre i que l'ITAM del Foix no serveixi per a la interconnexió de xarxes CAT-ATL.
Contenció i reducció de la demanda	Totes les prediccions del canvi climàtic sobre l'aigua apunten a una reducció de la disponibilitat de l'aigua disponible. Tanmateix, totes les polítiques de la Generalitat apunten a un augment del consum d'aigua per als propers anys. Cal posar en marxa mesures permanents per contenir i reduir la demanda d'aigua a Catalunya per evitar la fallida del sistema i adaptar-nos al canvi climàtic.
10	Aplicar una moratòria urbanística i aturar el creixement urbanístic a zones sensibles com tot el litoral català. Revertir els Plans Urbanístics de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), la Costa Brava i la Costa Daurada. Aturar el creixement i l'expansió dels campsings litorals, molts dels quals no tenen plans de gestió i no es coneix els seus consums reals d'aigua.
11	Modificar el Pla de Gestió del Districte de Conca Fluvial de Catalunya (PGDCFC 2022-2027) vigent, que contempla un 5% de creixement de la població fins al 2027 i del 20% fins al 2039.
12	Aplicar una moratòria d'ocupació turística i limitació de la càrrega turística en episodis de sequera. Modificar el PGDCFC 2022-2027 i la planificació vigent que contempla un creixement del 25% del sector turístic fins al 2039.
13	Eliminar la disposició final primera de la Llei 9/2023, de 19 de maig, de mesures extraordinàries i urgents per a afrontar la situació de sequera excepcional a Catalunya respecte a l'ompliment de piscines. En estat d'excepcionalitat no es pot permetre l'ompliment de piscines privades rehabilitades o amb el vas modificat, i en cap cas podem acceptar que les piscines dels complexos hotelers siguin considerades com una excepció als criteris restrictius del PES.
14	Regular el tipus d'aigua que s'utilitza per omplir les piscines i que la seva procedència prioritzi els recursos propis com és el cas d'aigua de mar a les poblacions costaneres o utilitzar aigua del freàtic i/o de pluja.
15	Revertir aquelles concessions d'aigua (mineria, hidroelèctriques, embotelladores i indústria) on no hi ha sistemes de mesura i aquelles concessions que en circumstàncies de sequera no s'atorgarien.
16	Imposar un sistema de tarifació en sequera que agravi els consums elevats i bonifiqui els consums vitals amb tarifes variables i amb

Línies	Proposta
	importos elevats per als trams de consum desproporcionats per als usos domèstics i també per als usos comercials i industrials.
17	Modificar l'estructura tarifària de l'Ens d'Abastament Aigua Ter-Llobregat - ATL (actualment amb una quota fixa molt elevada), de forma que els municipis tinguin estímuls per a recuperar fonts pròpies i reduir el consum i pressió sobre el sistema Ter-Llobregat.
18	Incentivar la recuperació de fonts pròpies locals, evitar-ne la contaminació i reduir la pressió sobre el sistema del Consorci d'Aigües de Tarragona (CAT) per reduir progressivament els municipis connectats i el consum d'aigua que gasten de l'Ebre.
19	Fer públiques les auditories de les xarxes d'abastament per avaluar el rendiment i les pèrdues d'aigua. Acompanyar als municipis petits per quantificar-les i fer-ne seguiment.
20	Posar en marxa un pla d'identificació dels pous i captacions il·legals, regularitzar i assessorar sobre possibles alternatives cas per cas, i clausura en cas de no regularització.
21	Aturar nova superfície de reg a Catalunya i a la conca de l'Ebre, fomentar la transformació progressiva del reg a manta i del regadiu en general cap a agricultures amb menys consum d'aigua, reg eficient o tramació a secà, prioritzant i promovent conscientment l'agricultura de consum local per sobre de l'exportació. Posar en marxa un debat social ampli sobre el projecte de remodelació ("modernització") dels principals canals de reg (Canals Segarra-Garrigues, Urgell, Xerta-Sènia, Aldea-Camarles).
22	Repensar les exempcions al cànon del sector agrícola amb criteris de justícia social i ambiental i augmentar-lo per als usos agrícoles intensius.
23	Modernitzar els sistemes de rec assegurant que l'estalvi no es destinarà a augmentar collites i/o hectàrees.
24	Reduir la cabana porcina, aplicada a grans explotacions i sobretot a les que produeixen per a l'exportació.
25	Incrementar el cànon de l'aigua al sector hidroelèctric.
Protecció de les masses d'aigua	Les reserves estratègiques d'aigua són les fonts més properes als municipis com els aqüífers i les aigües superficials. Moltes d'elles es troben greument afectades per la contaminació agrícola, ramadera, industrial i urbana. Fins a tal punt que són inutilitzables per al consum humà. És urgent revertir aquesta situació i recuperar les fonts locals d'aigua, a l'hora que cuidar-les i garantir-ne el bon estat ecològic.

Línies	Proposta
26	Retornar als cabals ecològics definits el 2006 al Pla Sectorial de Cabals de Manteniment de les conques internes de Catalunya (PSCM), que es van fixar amb criteris científics i ambientals, i rebutjar la rebaixa actualment vigent en un 40% que va determinar el PGDCDC 2016-2021.
27	Establir els cabals ecològics que determina el document "Revisió i actualització de la proposta de règim de cabals ecològics al tram final del riu Ebre, delta i estuari" de la Comissió de Sostenibilitat de les Terres de l'Ebre (CSTE) de juny de 2015 per al tram final del riu Ebre (estació de referència de Tortosa).
28	Estudiar amb criteris científics i ambientals els límits màxims d'extracció de les masses d'aigua subterrània per tal de definir els nivells ambientals per mantenir en bon estat ecològic aquestes masses d'aigua.
29	Promoure projectes de restauració i renaturalització ecològica als cursos fluvials intermitents i trams finals de les rieres i rius.
30	Recuperar, controlar i publicar en obert les dades de l'estat dels aqüífers.
31	Actuar de forma decidida i urgent davant la contaminació de les masses d'aigua per nitrats i fitosanitaris. La font principal de la contaminació de les masses d'aigua a Catalunya és la indústria agroramadera intensiva, és per això que cal una moratòria a l'activitat.
Diversificació de les mesures per pal·liar la sequera i l'escassetat	La gestió de l'actual sequera s'enfoca sobretot a l'aposta per grans infraestructures com l'aigua regenerada i la dessalinització. Malgrat siguin necessàries, hi ha mesures de petita escala amb un gran impacte social i ambiental i que no són tant costoses econòmicament. És sabut que quantes més mesures posem en marxa i més diversifiquem les fonts d'abastament, més resiliència tindrem en tant que no estarem apostant només a una o dues cartes.
32	Posar en marxa un Programa Públic de Rehabilitació Hídrica que obligui a la instal·lació de dobles xarxes separatives per a l'aprofitament d'aigües grises i pluvials als edificis i equipaments nous i rehabilitacions integrals i abordi els aprofitaments d'aquestes aigües també a la resta d'edificis. Per tal de facilitar-ho, caldrà modificar el Codi Tècnic de l'Edificació (CTE) i posar en marxa línies de subvencions i ajuts.
33	Establir l'obligatorietat d'aprovar ordenances municipals d'estalvi d'aigua pels municipis de més de 20.000 habitants. Publicar guies i plantilles per a la redacció de les ordenances a partir dels casos

Línies	Proposta
	d'èxit existents, i oferir acompanyament als municipis per a fer-ho possible.
34	Impulsar normativament i sanitàriament l'aprofitament d'aigua de pluja a les ciutats a través de la supressió dels col·lectors unitaris, l'impuls de dobles xarxes i la permeabilització de sòls amb l'aplicació de verd urbà i Sistemes Urbans de Drenatge Sostenible (SUDS). Cal obligar a instal·lar la xarxa separativa d'aigües pluvials i residuals per a noves xarxes de drenatge i quan es plantegin grans obres i reparacions.
35	Als parcs i jardins seleccionar les espècies vegetals en funció del clima del municipi i l'eficiència del seu reg en matèria de consum d'aigua. Impulsar la utilització d'aigües freàtiques i recursos hídrics alternatius per al reg.
36	Fomentar l'ús d'aigües regenerades per garantir per sobre de tot els cabals ecològics (estendre l'experiència del Llobregat en altres rius) i després la resta d'usos com els agraris, industrials i altres. Impulsar decididament sistemes terciaris a les depuradores principals per poder aprofitar aquesta aigua regenerada.
37	Impulsar més decididament a la planificació hidrològica actual la gestió agro-forestal de les capçaleres i trams alts dels rius per tal de recuperar un mosaic de conreus, pastures i bosc que alliberi aigua blava, garanteixi el bon estat ecològic dels ecosistemes i alhora contribueixi a la resiliència front als incendis.
DHAS	L'aigua i el sanejament són un Dret Humà reconegut per les Nacions Unides. Aquest dret conté 5 dimensions normatives que cal garantir: l'accessibilitat, la disponibilitat, la qualitat, l'assequibilitat i l'acceptabilitat. La sequera i la possibilitat de talls d'aigua fan perillar la dimensió d'accessibilitat del Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament (DHAS). Davant la necessitat d'inversions i el possible increment del preu de l'aigua, cal garantir l'assequibilitat dels rebuts del servei. Cal que les administracions públiques vetllin per la garantia del DHAS i les seves 5 dimensions.
38	Evitar de forma prioritària els talls d'aigua domèstics davant els diferents escenaris de la sequera (també en estat d'emergència) i treballar per la garantia d'un mínim vital per a tothom.
39	No tancar les fonts públiques d'aigua per motiu de sequera. Cal tenir present que existeixen grups poblacionals que s'abasteixen d'aquestes fonts públiques.
40	Crear un sistema d'indicadors públics per avaluar la pobresa hídrica i la garantia del DHAS als municipis i a Catalunya. Que aquests indicadors siguin públics i es reportin i s'actualitzin constantment de forma obligatòria.

Línies	Proposta
Model de governança	Un dels problemes de Catalunya amb la gestió de l'aigua és l'elevat nivell de privatització i mercantilització de la gestió dels serveis públics d'abastament i sanejament. La delegació de la gestió del servei a operadors privats amb contractes de concessió d'una durada considerable ha desposseït a les administracions públiques de coneixements i capacitats per a gestionar i exercir la governança de l'aigua. El nivell de participació de la ciutadania i l'existència d'espais de cogovernança és molt baix, però segons l'ONU la millor forma d'adaptar-nos i mitigar el canvi climàtic i els seus efectes sobre l'aigua és amb una major participació pública i implicació ciutadana en la co-producció de política pública.
41	Promoure la gestió pública i democràtica de l'aigua, de forma que els beneficis de la seva gestió es reinverteixin al servei. Amb una gestió pública i democràtica és més senzill posar en marxa mesures d'estalvi donat que deixem d'estar sotmesos a la necessitat d'haver de facturar quanta més aigua millor.
42	Promoure Observatoris Ciutadans de l'Aigua d'escala municipal o supramunicipal amb capacitat per a incidir en la governança, política i la planificació i gestió de la sequera i la gestió de l'aigua en general davant el context d'emergència climàtica.
43	Recuperar els Consells de Conca de l'ACA per a gestionar i governar l'aigua des de l'àmbit hidrogràfic lògic (que és la conca) amb els actors públics i comunitaris que s'impliquen en la gestió, protecció i cura de l'aigua i els ecosistemes associats.